

#### **40. Унищожителна критика „до дупка“**

Използването на езика е най-важната дейност в човешкото общество, която обхваща абсолютно всеки миг от живота на хората. За съжаление малко от нас обръщат внимание на този факт. Може да се каже, че над 90% от хората не съзнават, че използват език или че използването на езика е важна дейност. Нещо повече, мнозинството от хората смятат, че използването на езика е нещо съвсем маловажно, тъй като всеки говори родния си език от малък и няма сериозни затруднения при използването му (проблемите с проговарянето и използването на езика при някои хора са друг въпрос). Всъщност ежедневно и повсеместно използване на езика в човешкото общуване е нещо толкова естествено, че обикновено остава незабележимо за онези, които извършват тази дейност. Това обаче спомага за омаловажаването на значението на езика. Масово има пренебрежително отношение към езика, което се е отразило в огромното количество езикови промени в историята на всички езици.

В съвременността сме свидетели на все по-засилено нихилистично отношение към всички елементи на езика: произношение, лексика, морфология, синтаксис, стил. Немарливото произношение се налага като норма, обедняването на речника чрез все по-честа забрана на думи поради „политическа корект-

ност“ става все по-драстично, „забравянето“ на важни граматични и правописни правила е все по-често явление дори сред хора, които си служат с езика професионално, а неправилният синтаксис придобива епидемични размери и застрашава нормалното използване на езика за безпрепятствена комуникация между хората.

На този антиутопичен фон преводачите, които са най-естественото звено в комуникацията между различни народи и култури, се сблъскват с неимоверни трудности, застрашаващи съществуването на професията преводач. Динамичното развитие на съвременните езици, което все повече зависи от извънезикови фактори, поставя пред сериозно изпитание както говорителите на всеки език, така и преводачите. Грубото вмешателство на политиците в естествените човешки езици е една от формите на грубо вмешателство в интимния свят на хората. Налагането на безсмислени клишета и оксиморони във всекидневния език придобива гротескови очертания.

Обикновено преводачите са хора с голяма обща култура, не само с висока езикова квалификация. Повечето от тях са и изключително интелигентни, имат собствено мнение и автономно мислене. Това са хора, които са осъзнали значението на езиците за съществуването на човечеството. Може би затова обаче са станали трън в очите на политиците. Особено в слаборазвити държави като нашата. Тук

поголовното „избиване“ на преводачи е станало любим спорт както на агенциите за преводи, така и на чиновниците от всички нива на властта.

Най-лесният начин за „избиване“ на преводачи е унищожителна критика „до дупка“. Изобщо не е трудно да се намери кусур на всеки, ама на всеки превод. Дори най-идеалният превод може да бъде подложен на унищожителна критика. Търси се „под вола теле“ и щом трябва, се намира. За това помага и самият нещастен език, който е имал неблагодарумието да се обогатява с безброй синоними. Споменах, че дори и термините са започнали да стават многозначни и да си осигуряват поне по няколко синонима. Объркващи са и правописните правила, които доста често се сменят от скучаещите в БАН учени глави. Така че критикарите дерзаят. Дори подемат невиджани кампании за очерняне на преводачите. Такава кампания беше измамата с т. нар. „нови изисквания“, наложени с митологичната заповед на един бивш външен министър.

А тази „заповед“ беше стъпила върху още по-митична докладна записка, в която нагледно се размахваше пръст срещу „лошите“ преводачи, станали причина за „наличие на много оплаквания за некачествени преводи, отправени директно към Министерството, както и [...] заведени съдебни дела за некачествени преводи, произвели тежки последици върху правните и имуществени интереси на

ползвателите на преводите“.

Натискът срещу преводачите чрез унищожителна критика е доста ефикасен и удря с един куршум два заека. Първо принуждава много културни и чувствителни преводачи да напуснат преводаческото поприще или да преминат в анонимна нелегалност. Второ, безброй неквалифицирани „преводачи“ заместват отеглилите се специалисти и по този начин подкрепят финансово агенциите за преводи. Същевременно, тези евтини „преводачи“ са по-ниски от тревата, не смеят да се обадят, дори агенциите да извършват срещу тях огромни несправедливости. Те знаят, че всеки, дори и неспециалист, лесно може да открие безброй „нередности“ в техните преводи и да ги подложи на унищожителна критика. Затова се снишават. Никой не иска да си има неприятности.